

Een trouwerij in Borne

Annette Evertzen

Een trouwfoto, het trouwboekje, de advertenties, het programma, de visitekaartjes en de gelukstelegrammen; dit alles is bewaard gebleven van een huwelijk dat in 1900 in Borne plaatsvond. Hoe zag zo'n huwelijk er uit? Wie trouwden er en hoe is het deze familie vergaan?

Wie zijn zij?

De gelukkigen zijn Diena Lievendag en Jacob Akker; Dientje en Jaap. Het is een feestelijke familie-aangelegenheid, want Dientje en Jaap zijn neef en nicht. Hun moeders zijn zussen, dochters van slager Maas en zijn vrouw uit Eibergen. Dientje Lievendag woont in Borne. Haar oma van vaderszijde is een Van Gelder. Een zus van haar oma is de eerste mevrouw Spanjaard. Het zijn bekende Joodse families uit Borne. Jacob Akker komt uit Den Haag. Zijn vader – inmiddels overleden – was beroepsmilitair. Bruidegom Jaap zelf is handelsreiziger.

In de familie Lievendag wordt veel onderling getrouwd. Dientjes broer Jozef / Jos zal een jaar later huwen met Frederieke Maas, ook familie van de Eibergse slager.

Het huwelijk

Op 7 maart 1900 wordt het huwelijk ingezegend in

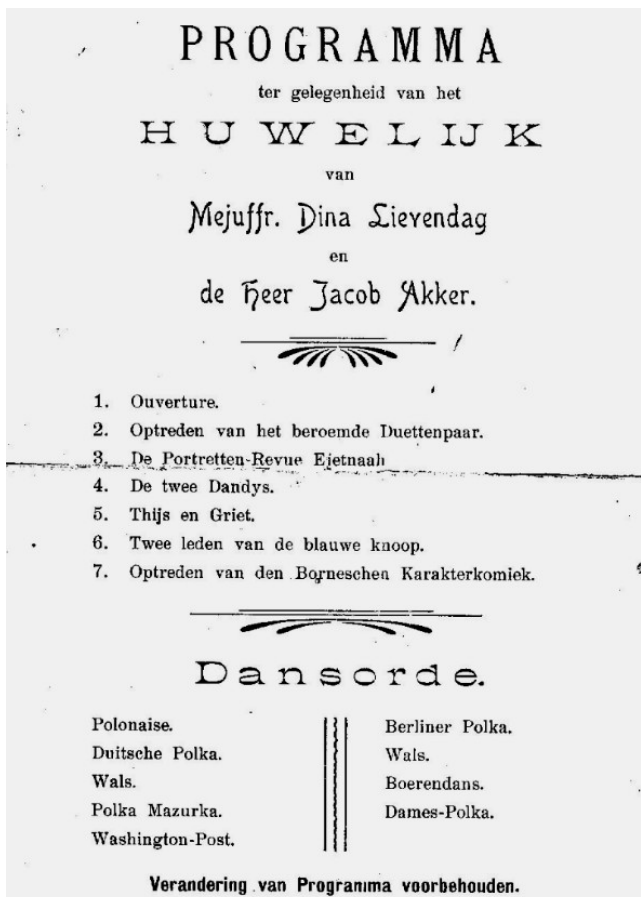
Boven de trouwfoto van Jaap en Dientje. Rechts het feestprogramma.

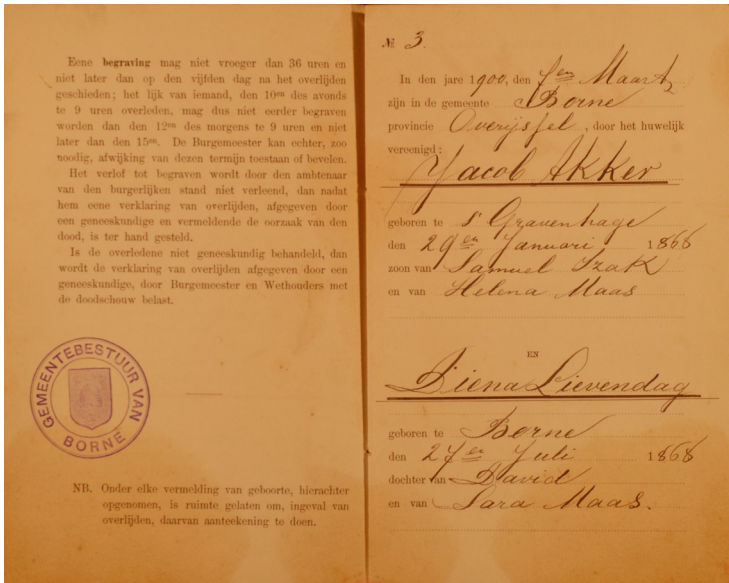
de synagoge en daarna is het feest bij hotel Morsink, op de hoek van de Brinkstraat en Marktstraat, later 'De halve maan'. Het eten is vast heerlijk, maar er is geen menukaart bewaard gebleven. Er wordt volop voor het bruidspaar gezongen, waaronder een tafelliedje met het refrein:

*Dien! Dien!
Wordt gelukkig met je man,
Maar vraag niet steeds om geld,
Jaap! Jaap!
Wij voegen hier aan toe,
Wordt geen pantoffelheld.*

Er zijn optredens van onder meer het 'beroemde duettenpaar' en 'den Borneschen karakterkomek'. Ook laten 'twee leden van de blauwe knoop' en 'de twee dandys' zich horen; komische duo's die overal in het land hun voorstellingen geven.

En er wordt gedanst. Zowel de polonaise als de

Het trouwboekje van het echtpaar Akker - Lievendag.

boerendans staan op het programma, maar ook verschillende polka's, walsen en de Washington-Post; een mars waarop je kunt dansen.

Wie zijn de gasten?

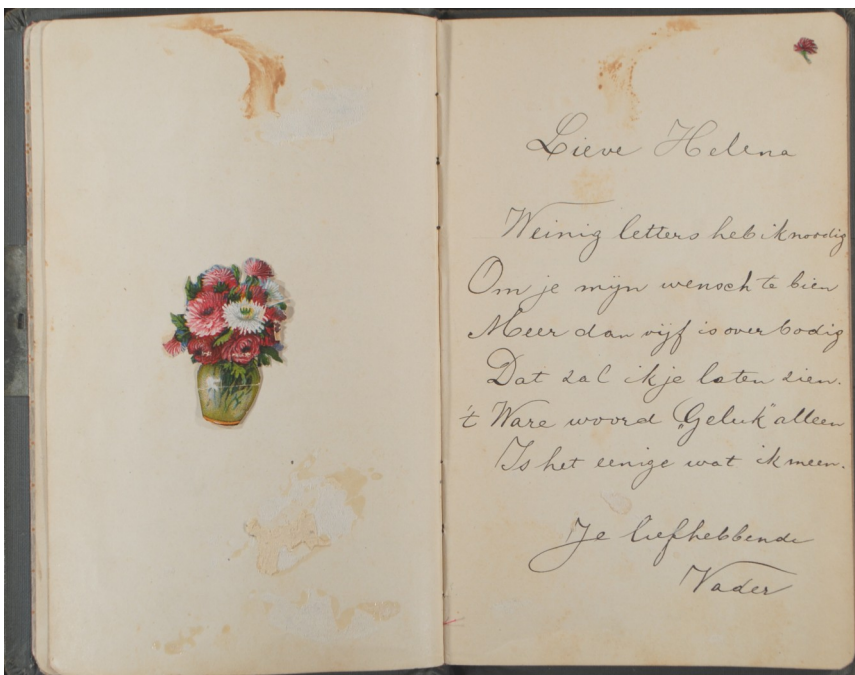
In een speciaal gemaakt trouwalbum, waarop de datum is gedrukt, zitten zo'n tachtig visitekaartjes. Soms vertegenwoordigt zo'n kaartje een heel gezin. De kaartjes laten zien dat verschillende leden van de familie Spanjaard present zijn; achterneven en -nichten van Dientje. Van de zes fabrieksdirecteuren (in 1900) van Spanjaard, ook allemaal achterneven, is er één aanwezig: Salomon Jacob Leviezoon. En

De kinderen van Jaap en Dientje. Van links naar rechts: Zus, Sam en Do.

ook achterachterneef Isaac, die later directeur zal worden, is van de partij.

De Lievenbooms – ze hebben een confectiefabriek aan de Grotestraat - zijn er en ook andere Joodse families zoals die van de leraar Mogendorff. Vermoedelijk is de hele Joodse gemeenschap van Borne uitgenodigd. Maar er zijn ook visitekaartjes van niet-Joodse families: Nicolaï, Bussemaker, Doeschot en Linthorst. En ongetwijfeld zijn er ook andere familieleden, burens en vrienden, die niet deftig genoeg zijn om een visitekaartje te hebben. Het lijkt een grootse bruiloft. De Lievendags zijn geen rijke familie, maar ze zijn dus wel verwant aan de Spanjaards. De vader van Jaap was een belangrijk militair. Behalve de bruiloft in Borne vindt er nog een receptie plaats in Den Haag, waar Jaap vandaan komt.

Versje van vader Jaap voor zijn dochter Helena in haar poëzie-album.

Hoe vergaat het Dientje en Jaap?

Dientje en Jaap gaan in Den Haag wonen en krijgen drie kinderen: Samuël, David en Helena, kortweg: Sam, Do en Zus.

Sam, de oudste zoon, trouwt in 1932 met Bep Knoop. Zij heeft een goede baan als eerste coupeuse bij het prestigieuze Metz en co waar Sam als vertegenwoordiger in furnituren regelmatig komt. Ze krijgen twee kinderen, Jaap en Elsje.

Sams broer Do trouwt in 1939 'met de handschoen' slagerechter Frida Meijer om haar weg te krijgen uit Duitsland. Hun dochtertje Dineke wordt vernoemd naar haar grootmoeder Dientje. Zus trouwt in 1942 met Salomon Koekoek.

De Bornse familie

Dientje en Jaap en hun kinderen Sam, Do en Zus trekken veel op met Dientjes broer Jos en zijn gezin uit Borne. Jos en Frederieke hebben drie kinderen gekregen: Siegfried, Isidore / les en Saartje. Als Siegfried in 1926 door een motorongeluk overlijdt, plaatst zijn oom Jaap - Dientje is dan al overleden - een rouwadvertentie, waarin hij vermeldt dat Siegfried vroeger een huisgenoot was. Jaap Akker overlijdt in 1935.

les (Iske) trouwt in 1942 met zijn vriendin Marie (Rie) van Aalst. Iets later trouwt zijn nicht Zus. Sam - de broer van Zus - eindigt zijn toespraak ter gelegenheid van het huwelijk van Zus met de wens (we schrijven 1942):

'...Dat allen zoals ze hier aan tafel zitten, ikzelf inclusief, nog jaren getuigen mogen zijn van jullie gelukkig huwelijk, zowel van Sal en Zus als van Rie en Iske en met een wensch voor vrede en rust voor gansch Israël en voor ons geheele Nederlandsche volk.'

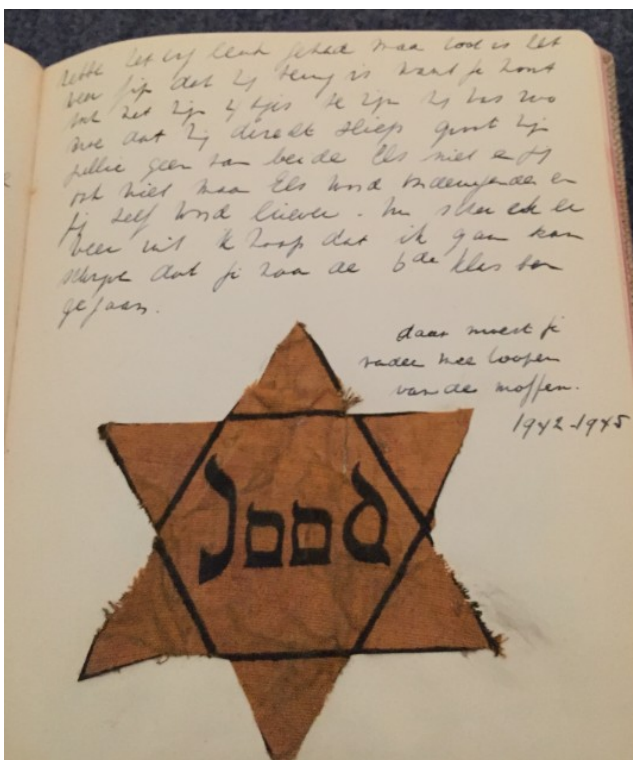

Familieplezier: Elisabeth (Bep) Akker-Knoop, Isidore (les) Lievendag, Sara Sofia Dina Lievendag, Helena Akker en David Josef Akker.

De oorlog

Maar dat gewenste geluk is voor de jonge echtparen van korte duur. Zoals alle Joodse families wordt ook deze familie door de oorlog ingehaald. Zus en

haar man en Do met zijn Duitse vrouw en hun dochtertje Dineke worden vanuit Rijswijk gedeporteerd. Sam, zijn vrouw Bep en hun twee kinderen overleven de oorlog, omdat Bep niet-Joods is. En neef les met zijn Rie? Zij worden vanuit de onderduik verraden, Rie is dan zwanger. In Auschwitz wordt ze gedwongen tot een abortus en ondergaat ze de beruchte experimenten van dokter Mengele en zijn collega's. Zij overleeft al deze ellende. Haar man les wordt vermoord. Saartje, de zus van les, overleeft de oorlog.

"Daar moest je vader mee lopen van de moffen 1942 - 1945." Dit schrijft Bep Akker - Knoop voor haar zoon Jaap.

Nawoord

Jeroen Degenaar, de achterkleinzoon van Dientje Akker - Lievendag, ontfermt zich over het trouwalbum van zijn overgrootmoeder en alle documenten en fotoalbums van de familie. Hij gaat ze aan het Joods Historisch Museum schenken.

Jeroen laat in Rijswijk Stolpersteine plaatsen voor zijn vermoorde oudooms en tantes en voor Dineke. Maar ook de familie van Dientjes broer Jos wordt niet vergeten: er zal binnenkort in Arnhem een steen geplaatst worden voor les, de neef met wie zijn familie zo veel omging. Het ongebooren kind van les en Rie krijgt een blanco steentje.

Met veel dank aan Jeroen Degenaar voor het beschikbaar stellen van zijn foto's en documenten over de familie.